

แนวทางการดำเนินงานคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดย อสม. ผ่านแอปพลิเคชัน สมาร์ท อสม.

1. ความสำคัญ/หลักการและเหตุผล

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หลังจากเมื่อสามปีก่อน นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงวัยอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี โดยประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2565 นั้นมีมากถึง 12,116,199 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 ของประชากรทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วร้อยละ 0.5 โดยแบ่งเป็น “ผู้สูงอายุวัยต้น” ช่วงอายุ 60 - 69 ปี จำนวน 6,843,300 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 ของผู้สูงอายุทั้งหมด “ผู้สูงอายุวัยกลาง” ช่วงอายุ 70-79 ปี มีจำนวน 3,522,778 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 และ “ผู้สูงอายุวัยปลาย” อายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 1,750,121 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 ขณะที่ผู้สูงอายุในไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่อัตราการเกิดกลับลดลงและมีอัตราที่ช้ามาก สถานการณ์เด็กเกิดใหม่ ของประเทศไทยขณะนี้ต่ำกว่า 600,000 รายต่อปี และในปีนี้มีอัตราการเกิดไม่ถึงร้อยละ 0.5 ถือเป็นจำนวนที่ค่อนข้างน้อย จากจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับทำให้ผู้สูงอายุ เกิดปัญหาด้านสุขภาพความเจ็บป่วย และความบกพร่องในการทำงานของร่างกายในทุกๆ ด้าน รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาพจิตใจ ซึ่งจะก่อให้เกิด รายจ่ายจำนวนมากของประเทศ ดังนั้นเพื่อป้องกันและรับมือแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการ วางแผนในการป้องกันการเจ็บป่วย การสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและการเตรียมความพร้อมของผู้สูงวัย เพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีศักยภาพและมีสุขภาพที่ดี การดูแลและการรองรับสังคมผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับ สถานการณ์และทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ หากไม่มีการเตรียมการรองรับ หรือการวางแผนที่ดี จะนำมาสู่การเกิดปัญหาหรือวิกฤติในการดูแลผู้สูงอายุได้

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศเป็นปีสุขภาพผู้สูงวัยไทย และมอบเป็น ของขวัญปีใหม่ พ.ศ. 2566 โดยมุ่งเน้นให้ อสม. หมอคนที่ 1 เป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดูแล ผู้สูงอายุในชุมชนให้ได้รับการคัดกรองสุขภาพในระดับชุมชน ตลอดจนส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับ ผู้สูงอายุและเป็นตัวเชื่อมประสานการดูแล ร่วมกับ อสมค. และช่วยเหลือส่งต่อ หมอคนที่ 2 และ 3 เพื่อให้ ผู้สูงอายุได้รับการดูแลสุขภาพและเข้าถึงระบบบริการดูแลผู้สูงอายุแบบไร้รอยต่ออย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล จากผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบว่า มีการคัดกรองผู้สูงอายุจำนวน 7,085,919 คน คิดเป็นร้อยละ 68.82 โดยพบว่า ผู้สูงอายุมีความผิดปกติ ด้านการมองเห็นมากที่สุด ร้อยละ 22.25 รองลงมา เป็นด้านสุขภาพช่องปาก ร้อยละ 20.83 และการเคลื่อนไหวร่างกาย ร้อยละ 16.08 ตามลำดับ (ที่มา : ฐานข้อมูล 3 หมอรู้จักคุณ 22 สิงหาคม 2566) ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อให้การดำเนินงาน ด้านผู้สูงอายุเป็นไปอย่างต่อเนื่อง กรมสนับสนุนบริการสุขภาพจึงยังมีการให้ อสม. ดำเนินการคัดกรองสุขภาพ ผู้สูงอายุ 9 ด้าน ผ่านแอปพลิเคชันสมาร์ท อสม. ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ อสม. หมอคนที่ 1 คัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ผ่านแอปพลิเคชัน สมาร์ท อสม.
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ ทีม 3 หมอ วางแผนการดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ร่วมกับ เครือข่ายสุขภาพในระดับพื้นที่

3. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้สูงอายุ 76 จังหวัด

4. ระยะเวลา

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

5. วิธีการดำเนินงาน

ระยะเตรียมการ

1. เตรียมความพร้อม ทบทวนความรู้ วิธีการคัดกรองผู้สูงอายุ แก่ อสม.
2. ค้นหาผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบ

ระยะดำเนินการ

1. ดำเนินการคัดกรองผู้สูงอายุ 9 ด้าน
2. ลงข้อมูลในระบบออนไลน์ (สมาร์ท อสม.)
3. ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ (4 ด้าน)
4. สอน แนะนำ/ เป็นพี่เลี้ยงให้ผู้สูงอายุ และ อสค.
5. ประสานส่งต่อหมอมคนที่ 2 เพื่อคัดกรองเชิงลึก กรณีคัดกรองเบื้องต้นพบความผิดปกติ
6. ร่วมทำแผนการดูแลผู้สูงอายุรายบุคคล (หมอมคน 2 หมอมคนที่ 3) และสหวิชาชีพ (นักกายภาพบำบัด)
7. จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผ่านชมรมผู้สูงอายุ และโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง
8. ส่งเสริม แนะนำ และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

ระยะติดตามประเมินผล

ทีม 3 หมอติดตามดูแล/เยี่ยมบ้านตามแผนการดูแลผู้สูงอายุ ร่วมกับ อสค. CG (Care Giver) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และเครือข่ายสุขภาพชุมชน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้รับการคัดกรองภาวะถดถอยโดย อสม.หมอมคนที่ 1
2. อสม.หมอมคนที่ 1 มีศักยภาพในการคัดกรอง ดูแล ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนร่วมกับเครือข่ายสุขภาพในระดับพื้นที่

7. สื่อ วัตทัศน์การคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ และการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับผู้สูงอายุ

1. แบบคัดกรองและวัตทัศน์สาธิตวิธีการคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ (ด้านการเคลื่อนไหว การได้ยิน และความคิดความจำ)

2. วัตถุประสงค์การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ

3. วัตถุประสงค์การฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ

การออกกำลังกาย

การบริหารกล้ามเนื้อช่องปากและต่อมน้ำลาย

กิจกรรมบริหารสมอง (Brain exercise)

4. คู่มือการคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ 9 ด้าน (สำหรับ อสม.) และเจ้าหน้าที่

